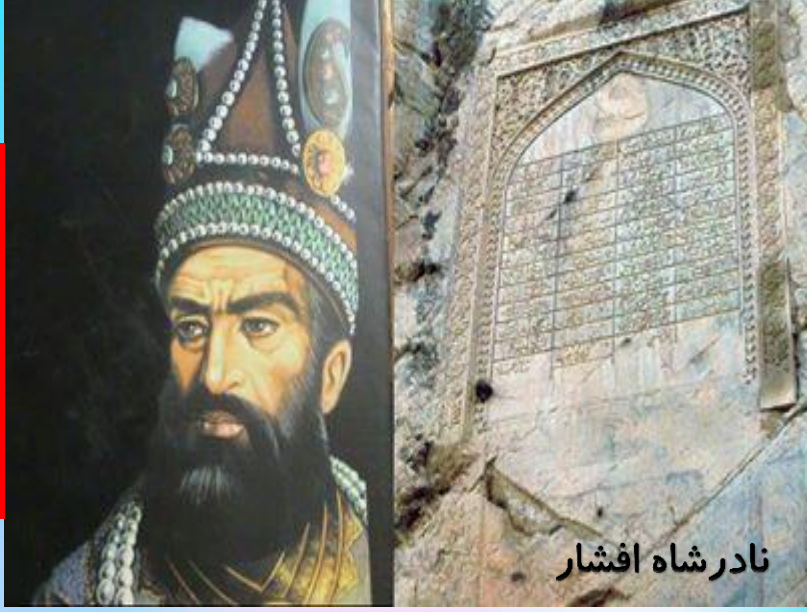
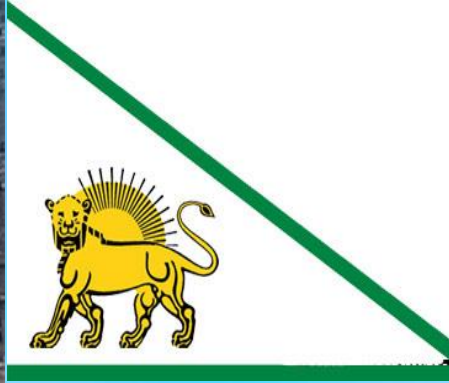

رسالة محمد

کریم خان زند

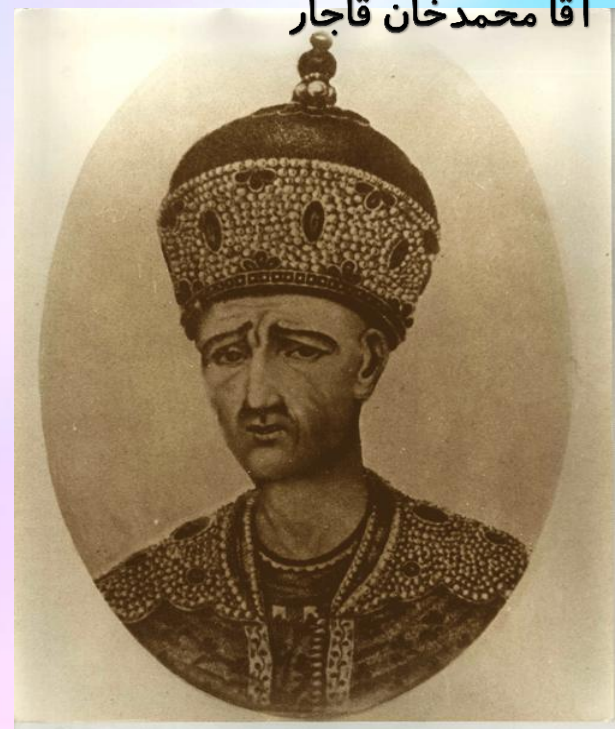
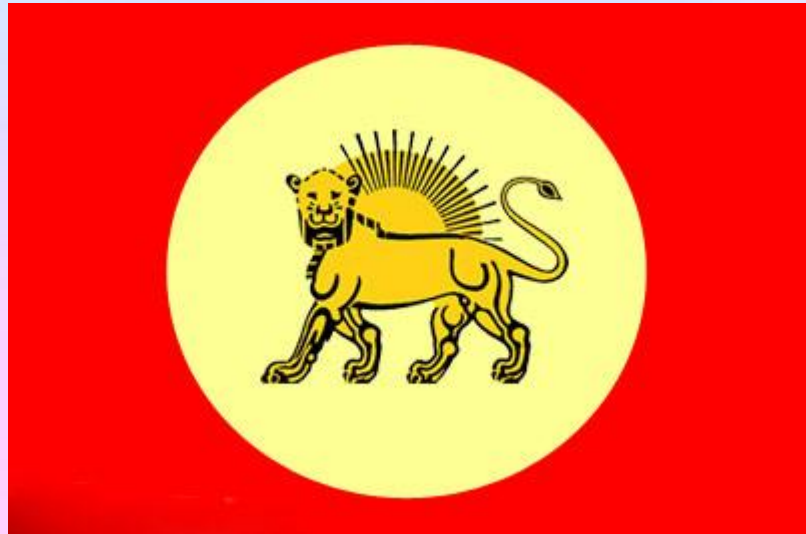

نادر شاه افشار

درس ۱ : تلاش برای حفظ استقلال و اتحاد سیاسی ایران

عباس میرزا قاجار

آقا محمدخان قاجار

اهداف درس : تلاش برای حفظ استقلال و اتحاد سیاسی ایران

از شما دانش آموزان انتظار می رود پس از تدریس این درس به سوالات زیر پاسخ دهید.

- ۱- اوضاع ایران قبل از تأسیس سلسله افشاریه چگونه بود؟ شرح دهید.
- ۲- سلسله افشاریه چگونه و توسط چه کسی تأسیس شد؟
- ۳- اقدامات نادرشاه افشار را بنویسید.
- ۴- نادرشاه چگونه به قتل رسید؟ پس از قتل او اوضاع ایران چگونه شد؟ توضیح دهید.
- ۵- نحوه تأسیس سلسله زندیه و اقدامات کریم خان زند را بنویسید.
- ۶- اوضاع اجتماعی و اقتصادی ایران در دوران فرمانروایی کریم خان زند را شرح دهید.
- ۷- نحوه به قدرت رسیدن آقا محمدخان قاجار و شکست لطفعلی خان زند را توضیح دهید.
- ۸- تأثیرات انقلاب صنعتی بر روی کشورهای مختلف جهان را شرح دهید.
- ۹- دلایل حمله روسیه به ایران در زمان فتحعلی شاه را توضیح دهید.
- ۱۰- عهدنامه گلستان بین کدام کشورها منعقد شد؟ و چه محتوایی (مفاد) داشت؟
- ۱۱- عهدنامه ترکمان چای بین کدام کشورها منعقد شد؟ و چه محتوایی (مفاد) داشت؟
- ۱۲- علل مختلف شکست ایران از روسیه را بررسی کنید و بنویسید.
- ۱۳- اهداف و برنامه انگلستان از برقراری رابطه با حکومت قاجاریه چه بود؟ بنویسید.
- ۱۴- ویژگی هایی که عهدنامه های بین ایران و انگلستان در زمان فتحعلی شاه منعقد شد را شرح دهید.
- ۱۵- نحوه جدا شدن افغانستان از ایران و قسمت شرقی سیستان و بلوچستان را توضیح دهید.

بر کناری و قتل شاه سلطان
حسین صفوی

تسلط افغان ها بر اصفهان

تفرقه و تجزیه ایران

افغان ها توان حکومت بر سراسر ایران را نداشتند. به همین دلیل در گوشه و کنار کشور افرادی مدعی حکومت شدند.

روسیه و عثمانی نیز با استفاده از آشفتگی اوضاع، قسمت هایی از شمال و غرب ایران را اشغال کردند.

افشاریه: حکومتی ناپایدار

در چنین شرایطی، **نادر** که سرداری از ایل افشار بود،

به کمک سپاهیان:

افغان ها را سرکوب و تار و مار کرد.

نیروهای روسیه و عثمانی را از ایران بیرون راند.

نادر پس از این پیروزی ها، بر تخت شاهی نشست.

بدین ترتیب، **سلسلهٔ افشاریه** پایه گذاری شد.

بیشتر **دورهٔ دوازده سالهٔ پادشاهی نادر** به نبرد با بیگانگان و فرونشاندن شورش های داخلی گذشت.

نادر شاه در تعقیب گروهی از افغان های شورشی که به هندوستان گریخته بودند، به آن کشور لشکر کشید.

او تا دهلی پیش رفت و با غنیمت های بسیار که با تجاوز و تصرف آنجا به دست آورده بود به کشور بازگشت.

نبرد کرنال
فتح هند توسط نادر

غنیمت های نادر از هندوستان:

تخت طاووس که تخت سلطنت

پادشاهان هند بوده و مجلل به

جواهرات بی نظیر و نفیس. از

اشیای قیمتی روی زمین به شمار

می رود که در آن تاریخ مورخین

بهای آن را به پانزده کرور تومان

ایران تخمین کرده اند.

الماس كوه نور

الماس دریای نور

نادر شاه کوشید **ایران** را به کشوری **یکپارچه و قدرتمند** تبدیل کند.

وی از موقعیت حساس خلیج فارس و اهمیت نیروی دریایی آگاه بود.

از این رو برای تأسیس نیروی دریایی ایران در خلیج فارس، کارهایی انجام داد اما این کارها با مرگ او متوقف شد.

ایران در زمان نادر شاه افشار

نافرمانی ها و شورش های پیاپی در سال های پایانی حکومت نادر، تأثیر روحی و روانی نامطلوبی بر او گذاشت.

بد گمانی نسبت به اطرافیان و سرداران خود ← رفتارهای خشونت آمیز و بی رحمانه

فرماندهان سپاه نادر شاه که از جان خود می ترسیدند او را به قتل رساندند.

جنگ حاکمان محلی و سران ایل ها

چهره نگاشته‌ای از
نادرشاه، که از روی
چهره خودش کشیده
شده و در موزه
ویکتوریا و آلبرت در
لندن است.

سر دیس نادر
باغ موزه نادری

سکه مهر اشرفی ، نادر شاه افشار

روی سکه : "هست سلطان بر سلاطین
جهان / شاه شاهان نادر صاحبقران"
پشت سکه : مکان ضرب و تاریخ
سال ضرب : از ۱۱۵۰ تا ۱۱۶۰ هجری
قمری
ضرب شهر های : اصفهان ، تبریز ،
تفلیس ، مشهد ، کابل
جنس سکه : طلا
وزن استاندارد : ۱۱ گرم

تندیس نادر
باغ موزه نادر

توپ جنگی
مربوط به دوران
صفویه و افشاریه
در آرامگاه
نادرشاه افشار

تفنگ‌های دوران افشاریان در موزه آرامگاه نادرشاه افشار

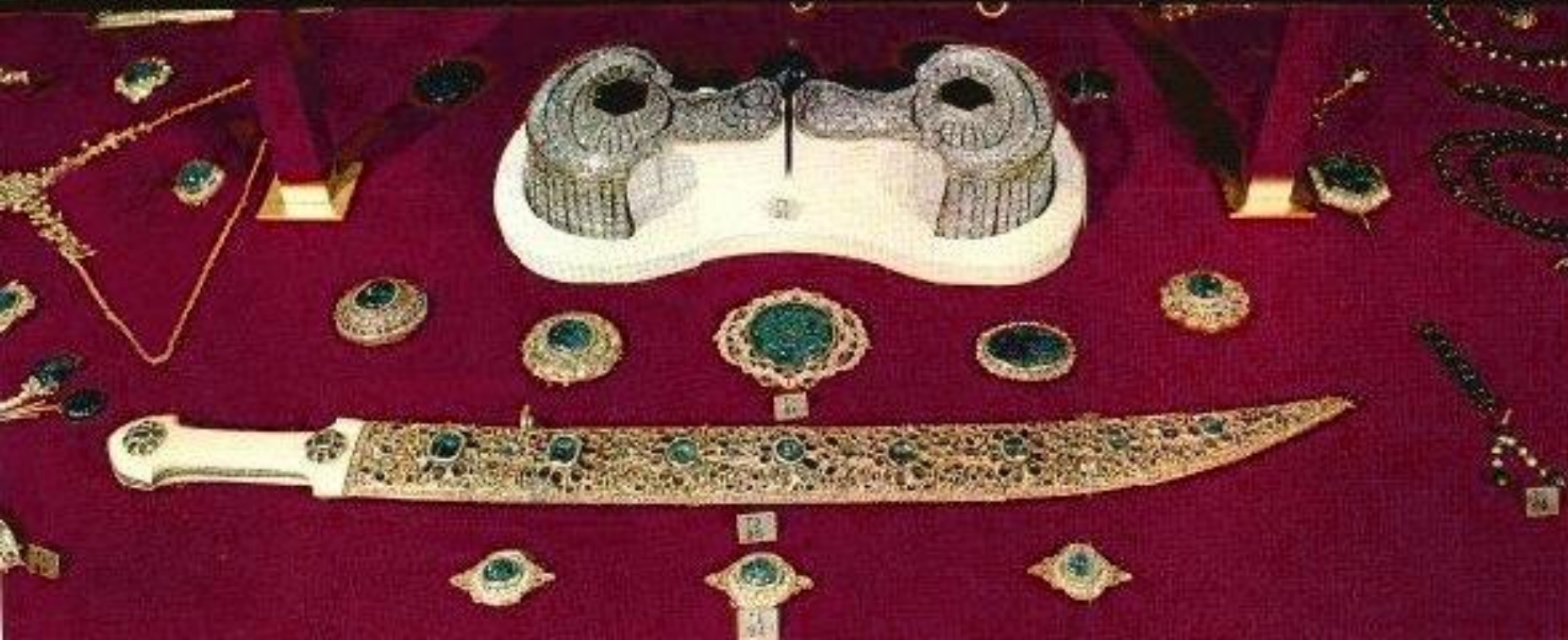

تبر طلاکوب نادرشاه افشار

اشياء و وسايل شخصي نادر شاه افشار

پوتين هاي جنگي نادر شاه افشار

شمشیر جواهر نشان و
دیگر اشیاء قیمتی نادر شاه

سنگ قبر نادرشاه افشار

زره و سپر نادرشاه افشار

زندیه؛ آرامش و آسایش گذرا

سرانجام، کریم خان از ایل زندیه، با پیروزی بر دیگر مدعیان حکومت، برای مدتی به درگیری‌ها و نزاع‌های داخلی پایان بخشید.

او حکومت بخش بزرگی از ایران به جز خراسان را به دست گرفت و سلسله زندیه را بنیان گذاشت.

کریم خان به جای عنوان شاه، لقب وکیل الرعایا یعنی نماینده مردم را برای خود برگزید.

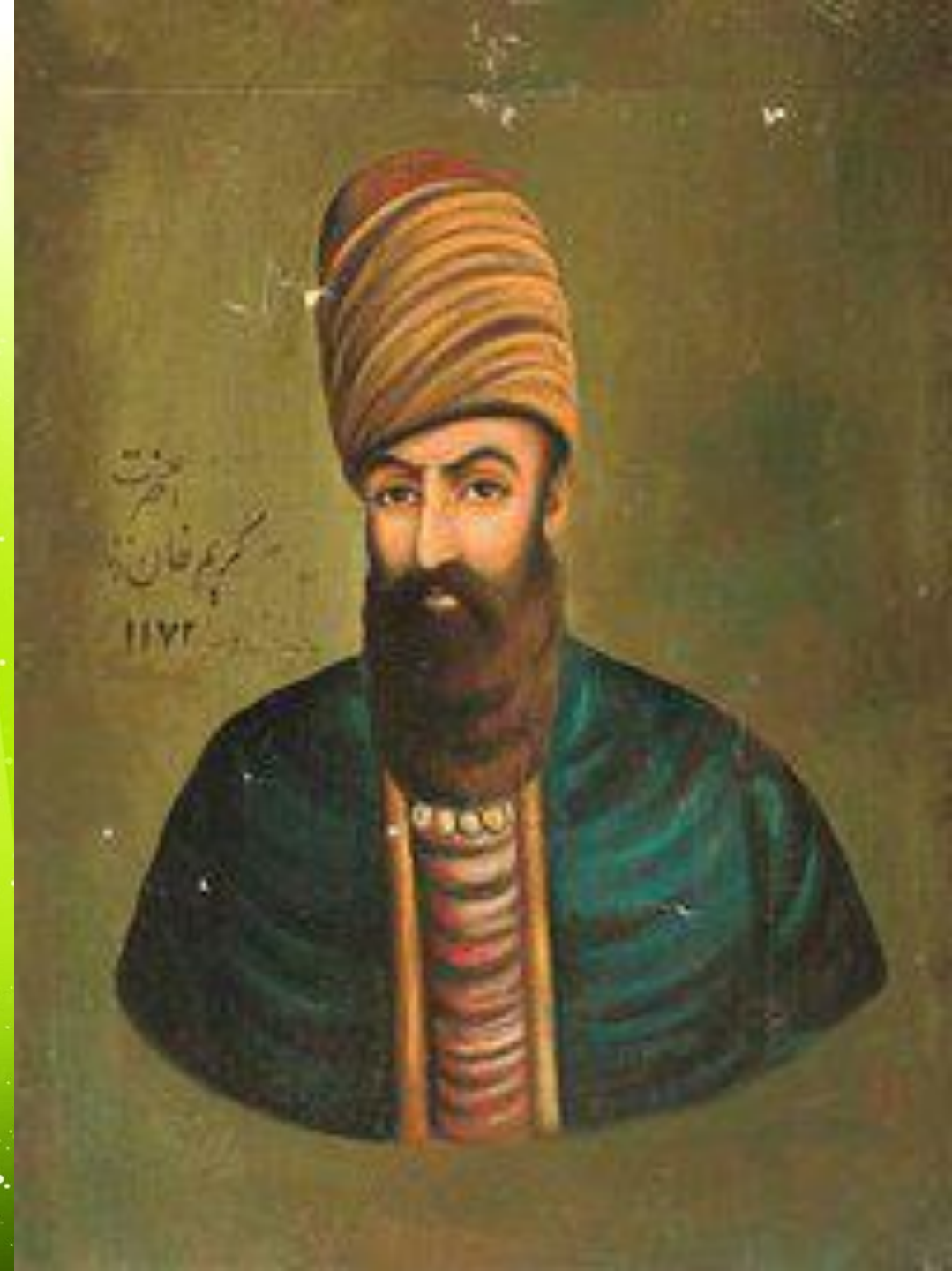
او به رفاه عمومی مردم توجه می‌کرد، به صلح، آسایش و آرامش آنها اهمیت می‌داد و می‌کوشید از بروز ناامنی و شورش‌های داخلی جلوگیری کند.

ایران در زمان زندیه

کریم خان زند

دوران فرمانروایی کریم خان سی سال طول کشید.

ثبات و آرامش نسبی در سراسر کشور

بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی

ساخت بناهای مهمی مانند بازار وکیل، مسجد وکیل، حمام وکیل و ارگ کریم خان
در شیراز پایتخت زندیه، و رونق فعالیت های علمی و فرهنگی در آن شهر

قدرت گرفتن خاندان زند در ایران

مصادف با تسلط انگلستان بر هندوستان

دسترسی بیشتر انگلیسی ها به اقیانوس هند و دریاهای جنوبی ایران

نفوذ تجاری انگلستان در ایران

با مرگ کریم خان، افراد خاندان او برای کسب قدرت با یکدیگر درگیر شدند و بار دیگر مردم نظاره گر جنگ داخلی کشور شدند.

سردیس کریم خان زند شیراز

کریمخان زند

تاریخ ساخت: ۸۶/۱۲

مجسمه ساز: عبدالعلی غنچورقصرالدشتی

بازار وکیل
شیراز

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

مسجد وکیل
شیراز

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

مسجد وکیل
شیراز

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

مسجد وکیل

depositphotos

شیراز

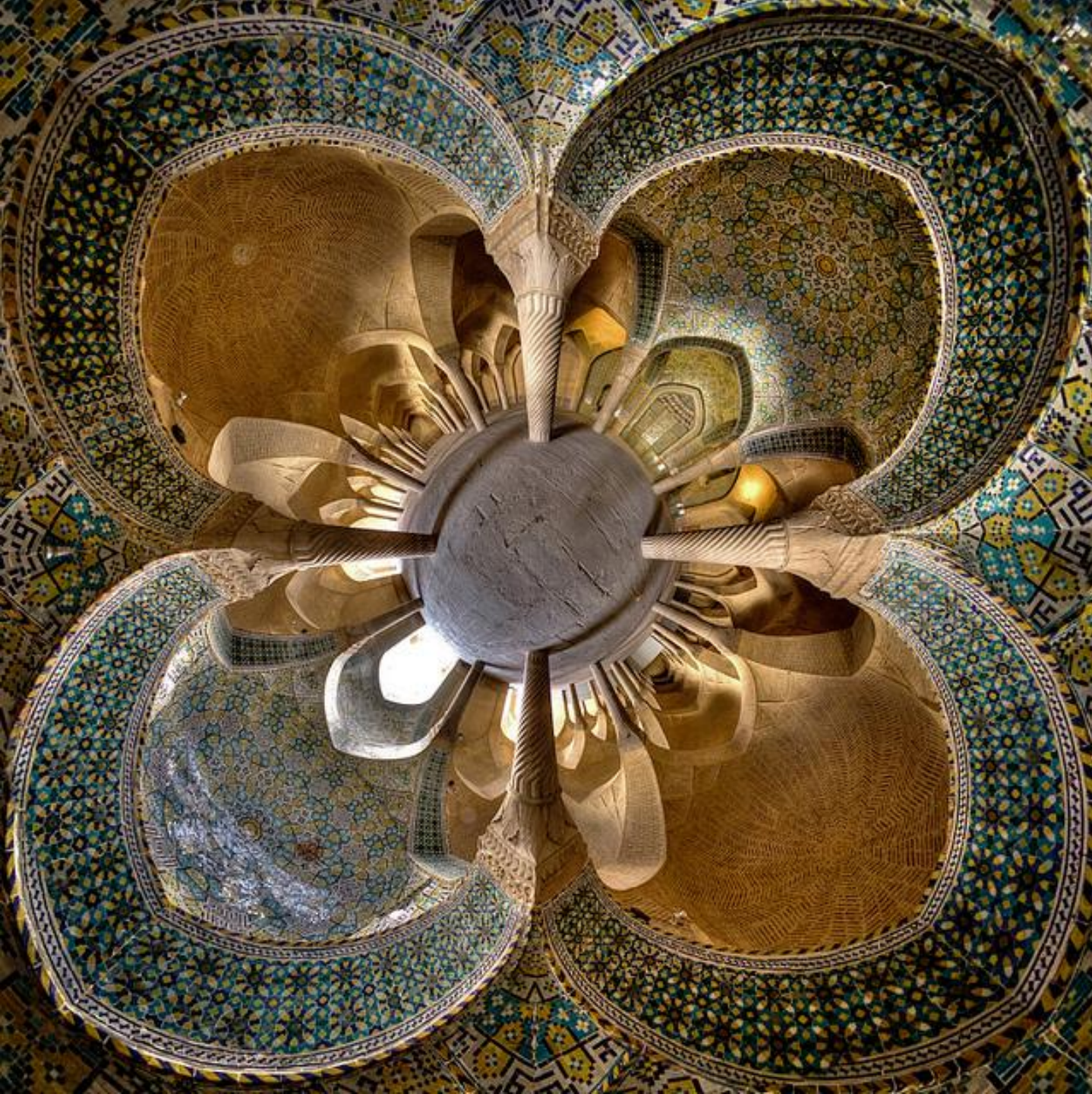
depositphotos

depositphotos

مسجد وکیل
شیراز

مسجد وکیل

depositphotos

شیراز

depositphotos

مسجد وکیل
شیراز

حمام و کیل
شیراز

depositphotos

depositphotos

حمام و کیل

depositphotos

شیراز

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

حمام و کیل
شیراز

depositphotos

depositphotos

depositphotos

depositphotos

حمام و کیل

depositphotos

شیراز

depositphotos

depositphotos

حمام وکیل

شیراز

قسمت شاه نشین

ارگ کریم خان
شیراز

ارگ کریم خان
شیراز

ارگ کریم خان
شیراز

نگاه

ارگ کریم خان
شیراز

ارگ کریم خان
شیراز

ارگ کریم خان شیراز

قاجاریه؛ گسترش نفوذ و دخالت کشورهای استعمارگر

ایل قاجار یکی از ایل های **تُرک تبار** ایران بود.

آقامحمدخان، پسر یکی از رؤسای این ایل، پس از مرگ کریم خان تلاش برای رسیدن به حکومت را آغاز کرد.

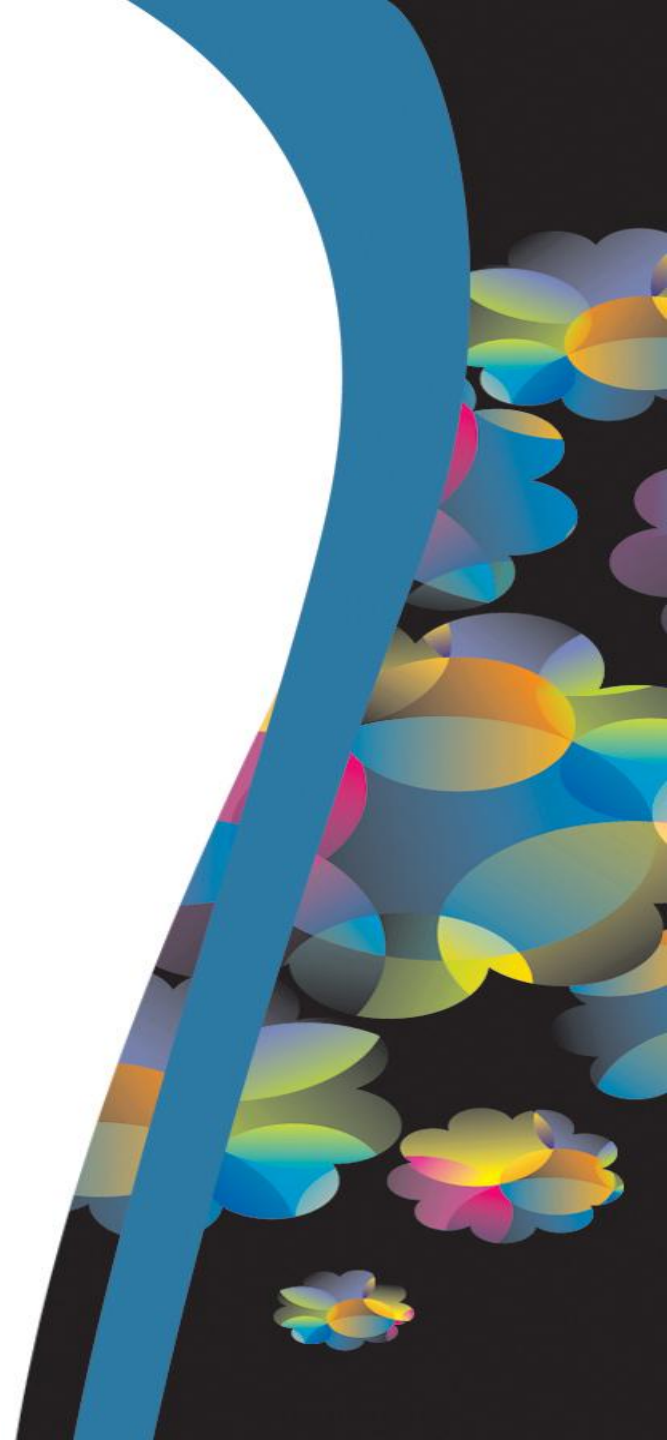
او پس از مدتی جنگ و گریز، **لطفعلی خان آخرین فرمانروای زندیه را شکست داد و به قتل رساند.** و مردم کرمان را به دلیل پناه دادن به لطفعلی خان بی رحمانه مجازات کرد.

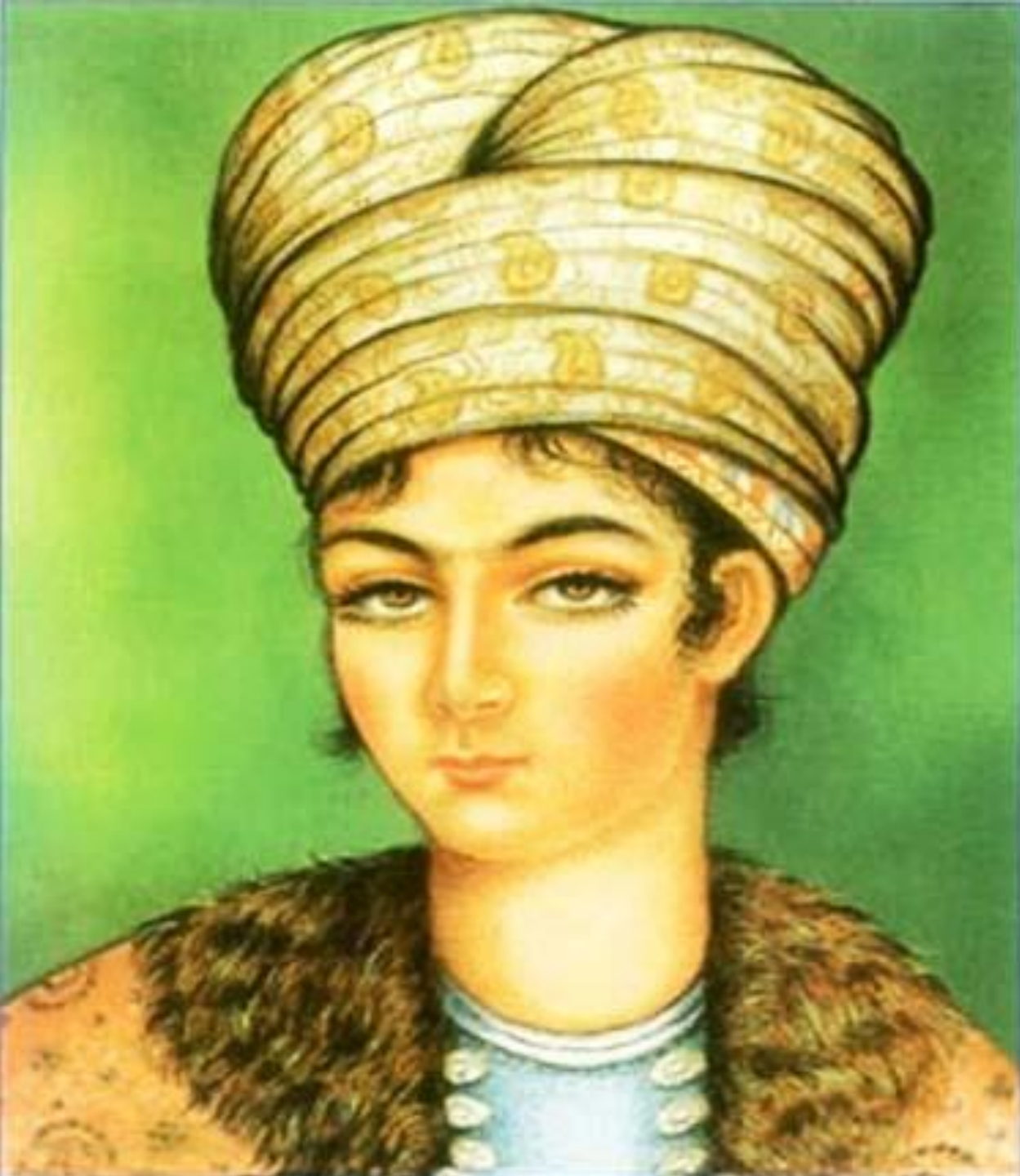

آقامحمدخان با لشکرکشی های پیاپی بر سراسر ایران مسلط شد و حکومت قاجار را بنیان گذاشت و تهران را به پایتختی خود انتخاب کرد.

آقامحمد خان قاجار

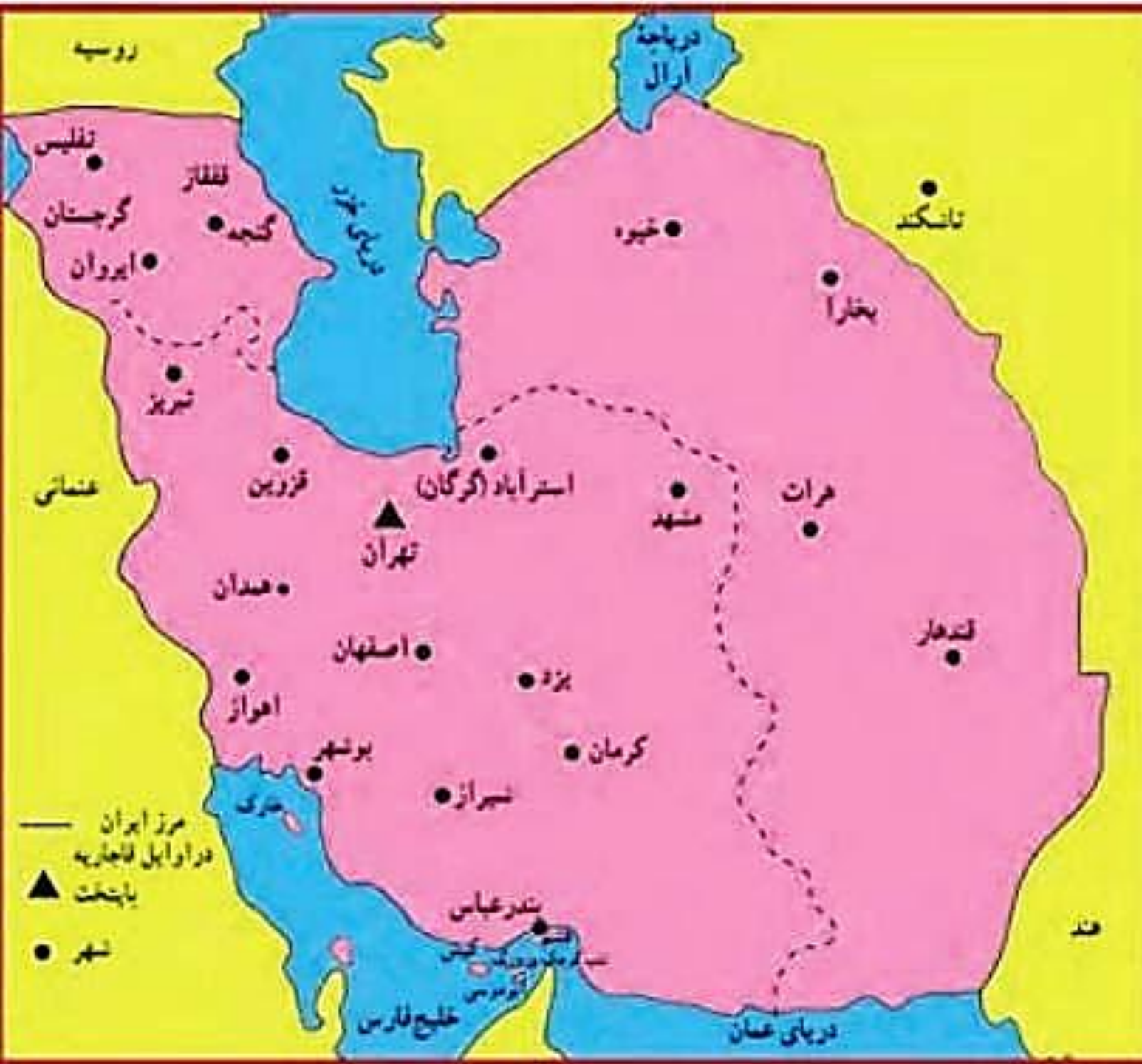
لطفعلی خان زند

داستان ایستادگی لطفعلی خان در برابر خان قاجار

لطفعلی خان را در حالیکه در نبرد با دشمنان زخمهای سختی بر بازو و پیشانی برداشته بود به کرمان نزد خان قاجار بردند. او که خون بسیاری را از دست داده بود با همان حال نزار در برابر آقامحمد خان ایستاد، به او سلام نداد و تعظیم نکرد. فردای آن روز وی را دوباره پیش خان قاجار آوردند، در حالیکه هوشی در تن نداشت، آب به او نداده بودند و وی را بر روی زمین می کشیدند. خان قاجار با نیشخند به او گفت: «هان لطفعلی خان! هنوز هم غرور داری؟» واپسین شاه زند که دیگر توان سخن گفتن نداشت سرش را بالا برد و به او نگریست و گفت: «من از تو نمی ترسم ای فرومایه». این ایستادگی خان قاجار را به خشم آورد و دستور نایبنا کردن او را داد.

ایران در اوایل حکومت قاجاریه

به نظر شما، آقامحمدخان در انتخاب پایتخت به چه نکته هایی
توجه داشته است؟

فرضیه های موجود:

- ✓ تهران در مرکز ایران قرار داشت و امکان دسترسی به سایر مناطق کشور به راحتی از آن میسر بود. (به خصوص نزدیک بودن به استرآباد، مرکز ایل قاجار)
- ✓ آب و هوای خوب این شهر.
- ✓ برج و باروهای شهر. درست است که تهران کاخ سلطنتی نداشت اما قلعه‌هایی داشت که امکان حفاظت از شهر را به راحتی میسر می‌کرد و امنیت شهر را بالا می‌برد.
- ✓ و ...

آقامحمدخان مردی تندخو و بی رحم بود و سرانجام به دست خدمتکارانش کشته شد.
پس از او برادرزاده اش فتحعلی شاه، به قدرت رسید.

دورهٔ حکومت فتحعلی شاه، همزمان با **آغاز نفوذ و دخالت** گستردهٔ کشورهای **روسیه، انگلستان و فرانسه** در ایران بود.

فتحعلی شاه قاجار (۱۷۷۲-۱۸۳۴ میلادی) بسیار علاقه داشت که تصویر خود را چه بر روی بوم، چه به صورت نقاشی دیواری و چه به شکل نقش برجسته سنگی بر همه جا حک کند. بسیاری از پرده های رنگ و روغن از او کار دو نقاش دربار مهرعلی و میرزا بابا است.

فتحعلی شاه، نقاش: میرزا بابا،

۱۷۹۸-۱۷۹۹ میلادی،

مجموعه کتابخانه دفتر

شرق‌شناسی و هند، لندن

پرتره فتحعلی شاه بر روی قالی کاشان،
آخر قرن نوزدهم، مجموعه تناولی

فتحعلی شاه، نقاش: مهر علی،
۱۸۱۳-۱۸۱۴ میلادی، موزه ارمیتاژ

اوضاع

اروپا

در فاصله سقوط صفویه تا روی کار آمدن قاجاریه، اوضاع کشورهای اروپایی تغییر کرده بود.

یکی از دلایل عمده این تغییر، انقلاب صنعتی بود که از انگلستان آغاز شد و در دیگر

کشورهای اروپایی گسترش یافت.

چه عواملی به شکل گیری انقلاب صنعتی در اروپا کمک کرد؟

۱. سرآزیر شدن ثروت افسانه ای سرزمین های استعمار شده مانند هند و قاره آمریکا

توسط اروپاییان

۲. نظام گسترده برده داری آفریقایان و تجارت پُر سود آن

در نتیجه انقلاب صنعتی

نیروی ماشین و ابزارهای صنعتی به جای نیروی انسان و ابزارهای دستی در تولید

افزایش سرعت و میزان تولید

شکوفایی اقتصادی و افزایش قدرت نظامی و سیاسی کشورهای اروپایی شد.

طغیانگری کشورهای اروپایی

جلب توجه اروپائیان به سوی کشورهایی که مواد اولیه یا بازار مصرف مناسبی داشتند.

افزایش فعالیت ها و رقابت های استعماری کشورهای اروپایی

افزایش نابرابری در جهان

حمله روسیه به ایران

روسیه تا پیش از فرمانروایی پتر کبیر کشوری ضعیف و عقب مانده بود. اما در نتیجه برنامه ها و فعالیت های او به کشوری قدرتمند و استعمارگر تبدیل شد.

پس از آن نیز با حمله به کشورهای همسایه، قلمرو خود را گسترش داد.

یکی از اهداف استعماری این کشور رسیدن به آب های آزاد و گرم خلیج فارس و اقیانوس هند بود.

پتر
فرمانروای
روسیه

در زمان فتحعلی شاه روسیه با ارتشی مجهز به سلاح های جدید و آشنا به فنون جنگی تازه به قلمرو ایران در قفقاز حمله کرد.

سپاه ایران که از جنگاوران ایل های مختلف تشکیل شده بود، با سلاح های ابتدایی به مقابله با نیروهای متجاوز روس پرداخت.

سرانجام پس از ده سال جنگ نابرابر، روسیه پیروز شد و عهدنامه گلستان را به ایران تحمیل کرد.

ایالت های گرجستان، داغستان و شهرهای باکو و گنجه از حاکمیت ایران خارج شدند و تحت حاکمیت روسیه قرار گرفتند.

مردم ایران که از عهدنامه گلستان ناخشنود بودند با فتوای علما برای آزاد کردن سرزمین های اشغالی بسیج شدند.

سپاه ایران که از جنگاوران ایل ها و نیروهای داوطلب مردمی تشکیل شده بود، به سرعت مناطق اشغال شده را آزاد کرد.

روسیه با تمام قوا و تجهیزات خود وارد جنگ شد و با شکست دادن سپاه ایران، عهدنامه ترکمان چای را به کشور ما تحمیل کرد.

- ✓ سرزمین های ایرانی شمال رود ارس به تصرف روسیه در آمد.
- ✓ ایران از داشتن کشتی جنگی در دریای مازندران محروم گردید.
- ✓ ایران مجبور به پرداخت غرامت شد.

دلایل شکست ایران از روس ها و معاهدات خسارت بار گلستان و ترکمان چای:

۱. ضعف در فرماندهی و بخشی از لشکر

۲. خیانت برخی از درباریان

۳. انزوای برخی شخصیت های کارآمد مانند قائم مقام

۴. فریبکاری روس ها

۵. میانجیگری خائنانه انگلیس

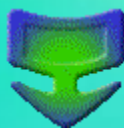
اهداف و برنامه های استعماری انگلستان در ایران

در اوایل دوره قاجار، مهمترین مستعمره انگلستان، یعنی هندوستان، با ایران همسایه بود.

حفظ این مستعمره برای انگلستان اهمیتی حیاتی داشت.

یکی از هدف های اصلی انگلستان از برقراری ارتباط با حکومت قاجار این بود که:
نگذارد کشورهای رقیب از طریق ایران به هندوستان دسترسی پیدا کنند.

در زمان فتحعلی شاه، چند عهدنامه میان ایران و انگلستان بسته شد.

تعهد حکومت قاجار:

به هیچ کشوری اجازه ندهد از خاک ایران به هندوستان لشکر کشی کند.

تعهد انگلستان:

در صورت حمله کشورهای دیگر به ایران، به حکومت قاجار کمک های مالی و نظامی کنند.

البته انگلستان، در طول جنگ های روسیه با ایران، به تعهدات خود عمل نکرد.

این کشور در دوران **محمدشاه و ناصرالدین شاه** با لشکرکشی به خلیج فارس و حمله به جزایر و بنادر ایران حکومت قاجار را مجبور کرد به **جدایی افغانستان از ایران** رضایت بدهد.

انگلیسی ها همچنین **ناصرالدین شاه** را وادار کردند که با **جدایی قسمت شرقی سیستان و بلوچستان از ایران** موافقت کند.

علاوه بر اینها، تعدادی از جزایر ایرانی خلیج فارس را اشغال و به پایگاه نظامی خود تبدیل کردند.

بخشی از مفاد عهدنامه مفصل که در سال ۱۲۲۷ ق میان
ایران و انگلستان بسته شد :

– دولت ایران نباید به هیچ یک از دولت‌های اروپایی اجازه
دهد که از خاک ایران به هندوستان لشکرکشی کنند.

– چنانچه یکی از دولت‌های اروپایی به ایران حمله کند،
دولت انگلستان به ایران کمک نظامی و مالی خواهد کرد.

– اگر میان دولت ایران و طوایف افغان اختلاف و نزاعی
صورت گرفت دولت انگلستان مداخله نخواهد کرد.

بخشی از مفاد عهدنامه پاریس که در سال ۱۲۷۳ ق میان ایران
و انگلستان بسته شد :

– دولت ایران از هر نوع ادعای حاکمیت نسبت به هرات و
سایر قسمت های افغانستان دست برداشته و متعهد می گردد که
از مداخله در امور آن سرزمین خودداری نماید.

– پس از آنکه دولت ایران نیروهای خود را از هرات خارج
کرد و سفیر انگلستان را پذیرفت، دولت انگلیس نیروهای
خود را از سواحل و بنادر ایران خارج می کند.

جدا شدن قسمت‌هایی از خاک ایران در دوره قاجاریه

- مناطق که به موجب معاهده‌ی گلستان از ایران جدا شد.
- مناطق که به موجب معاهده‌ی ترکمان‌چای از ایران جدا شد.
- مناطق که در زمان قاجاریه تحت‌الحمایه‌ی شاه زیر نفوذ ایران بود.
- مناطق که در زمان ناصرالدین شاه از ایران جدا شد.

پاکستان

